

Benim Bedenim! Benim Kararım!

Kibriye Evren

İktidarın Dokusunda
Kadın Bedeninin
Sembolik Anlamı

Ayla Akat Ata

Sarsılan Erkek Egemen
Sistem

Selma Güngör

Patriyarka, Kapitalizm
ve Özelleştirilmiş Sağlık
Sistemi Kadınlara
Saldırıyor

Ezgi Sıla Demir

Dijital Arenada Kadın
Bedeni: Görünürlük Mü,
Şiddet Mi?

Aylin Karakaş

ADIM NUJIYAN: Gerçek
Bir Hikayenin Adıyım

Dilan Ateş

Kök ve Dal Soykırımı
Bağlamında Êzidi
Soykırımı

Oya Açan

"1 Mayıs Ruhu"ndan Ne
Anlıyoruz?

Ebru Yıldırım

Nicel Birikimlerin
Işığında: Yaşasın 1
Mayıs

İÇİNDEKİLER

- 1** **İktidarın Dokusunda Kadın Bedeninin Sembolik Anlamı**
Kibriye Evren
- 5** **Sarsılan Erkek Egemen Sistem**
Ayla Akat Ata
- 8** **Patriyarka, Kapitalizm ve Özelleştirilmiş Sağlık Sistemi Kadınlara Saldırıyor**
Selma Güngör
- 15** **Dijital Arenada Kadın Bedeni: Görünürlük mü, Şiddet mi?**
Ezgi Sıla Demir
- 18** **ADIM NUJIYAN: Gerçek Bir Hikayenin Adıyım**
Aylin Karakaş
- 22** **Kök ve Dal Soykırımı Bağlamında Êzidî Soykırımı**
Dilan Ateş
- 28** **“1 Mayıs Ruhu”ndan Ne Anlıyoruz?**
Oya Açıan
- 32** **Nicel Birikimlerin Işığında: Yaşasın 1 Mayıs**
Ebru Yıldırım

İktidarın Dokusunda Kadın Bedeninin Sembolik Anlamı

Kibriye Evren-27 Nisan 2025

İktidar, cinsiyet eşitsizliği normlarını zihniyetlerde inşa ederek sözlü olarak yaymakta ve bu normları torba yasalar, yargı paketleri, genelgeler ile “güvence” altına alarak, cinsiyetçi politikalarla kadınları aile kurumuna, çocukları ise istismara mahkûm etmektedir

Tarihten günümüze, toplumsal düzenin siyasal ve kültürel yapısında bedenın sembolik anlamı önemli bir yer tutmaktadır. Bu anlamın sosyal alana yansımaları üzerine yoğun tartışmalar yürütölmektedir. İktidarın kadın bedenini eril söylem, yöntem ve mekanizmalarla denetlemesi ve terbiye etmeye çalışması, bu sembolik yapının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Sosyal kurumların (aile, din, devlet, ekonomi, medya gibi) işleyiş biçimleri, toplumsal alandaki yansımalarını anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, toplumun “görünmeyen yazılımı” gibi işleyen sosyokültürel kodlar ve süreç içerisinde “normalleştirilen” cinsiyetçi söylemler, kadın bedeni üzerindeki cinsiyet algılarının oluşumunu yönlendirirken, bu algıların kurumsallaşmasına ve derinleşmesine zemin hazırlamaktadır.

İktidarların söylemleri ve sosyokültürel kodlar, yalnızca kadın ve erkek kimliklerinin inşasında değil, aynı zamanda cinsiyet temelli davranış kalıplarının kategorize

edilmesinde de etkili olmaktadır. Oluşturulan algı ve cinsiyetçi söylemler, çıkarılan yasalardan kaynaklı toplumsal pratiklerde kadın ve erkek bedenlerinin eşit statüde görülmemesine neden olmaktadır.

Erkek egemen sistemin “amentüsü” olan dincilik, milliyetçilik ve cinsiyetçilik ile geleneksel kodlar ve siyasi-kültürel algılar, kadına biçilen “varoluşsal nitelikler”i sosyal bir misyon ve konum olarak dayatan ideolojik araçlar haline gelmektedir. Bu çerçevede, sosyokültürel değerler ve dini söylemler üzerinden inşa edilen cinsiyetçi kodlar, kadının kamusal ve özel alandaki varlığını ya görmezden gelmekte ya da bağımlı bir duruma getirmektedir.

Bağımlılığın arkasındaki sosyokültürel dinamikler, tarihsel süreçlerle iç içe geçmiş çok katmanlı bir algıyı da beraberinde oluşturmaktadır. Kadınların toplumsal yaşama katılım süreçleri, önceden belirlenmiş kurallara uyma çabası olarak kendini gösterirken, bu durum, iktidarların eylem, söylem ve yasalarıyla özellikle kadınların bedenleri üzerindeki maddi tezahürlerini görünür kılan somut örnekler ortaya çıkarmaktadır.

İtaatkâr ve Edilgen Özne Yaratma

Her eril ve otoriter iktidarda olduğu gibi, AKP’nin 23 yıllık iktidarında da kadın bedeni, biyopolitik bir projenin nesnesi haline gelmiştir. Beden üzerindeki cinsiyetçi söylemler ve sosyokültürel kodlar, yalnızca yasalarla değil, aynı zamanda iktidar yetkililerinin cinsiyetçi söylemleri, dini ve milliyetçi referanslar ve medya aracılığıyla yeniden üretilen bir baskı alanına dönüşmüştür. AKP ve temsilcileri, beden üzerinde kontrol sağlayarak, nüfus yönetimini planlayarak, denetim ve disiplin oluşturarak toplumsal normları belirleyerek kadınları “itaatkâr ve edilgen özneler” haline getirmek amacıyla söylemsel şiddeti, iktidara geldikleri ilk günden itibaren bir strateji olarak kullanmışlardır.

AKP’nin Sözsöz Şiddetinin Analizi ve Topluma Yansıması

2009 – Veysel Eroğlu: Kadınların “İş istiyoruz sayın bakanım” sözlerine karşılık, “Evdeki işler yetmiyor mu?” yanıtı, kadınların ekonomik bağımsızlığını gereksiz gören ve onların tek görevinin kocasına ve çocuklarına hizmet etmek olduğu algısını pekiştiren bir ifadedir. Bu durum, “İtaatkâr Beden” ve “Çalışmayan Kadın” profili ile iktidarın ideal kadını tanımlamasını sağlamaktadır.

2009 – Mehmet Şimşek: “Kadınlar iş aradığı için işsizlik yüksek” diyerek, ülkedeki işsizlik ve iş bulamamanın nedeninin kadınlar olduğunu iddia etmekte ve bu söylem, kadınların kamusal alanda dışlanmasını meşrulaştırmaktadır.

2012 – Tayyip Erdoğan: “Sezaryene karşıyım. Kürtajı bir cinayet olarak görüyorum. Buna kimsenin müsaade etme hakkı olmamalı.” sözleri, bir taraftan “Kutsal Anne” mitini pekiştirirken diğer taraftan da kadın bedenini “Doğurganlık Makinesi” olarak devletin kontrol ettiği üreme alanı olarak hafızalara kodlamaktadır.

2014 – Tayyip Erdoğan: “Kadın-erkek eşit olamaz” söylemi, biyolojik belirleyiciliği toplumsal düzene uydurarak eşitsizliği derinleştirmiştir. Kadını ikincil kılan bu söz, erkeği tek güç haline getirerek meşrulaştırmıştır.

2014 – Bülent Arınç: “Kahkaha atan kadın iffetsizdir” ifadesi, toplumsal cinsiyet normları ve kadınların davranışları üzerinde algı oluşturmaya ve denetim sağlamaya amaçlayan bir söylemdir. Bu söylem, kadınları “İffet Bekçisi” ve “Namus Nesnesi” olarak kendi normlarına göre inşa etme çabasını yansıtmaktadır.

2017: Müftülere nikah kıyma yetkisi veren yasanın onaylanmasının ardından, kayyum atanan Bismil Belediyesi’nin kapattığı Nujin Kadın Evi yerine evlendirme dairesi açıldı. Müftü, “Ben de 8 çocuk babası olarak onlardan da inşallah en az beş çocuk istiyorum” diyerek, müftülere nikah kıyma yetkisi veren yasa, kadın bedenini nüfus politikasının aracı haline getirmekte ve “kutsal aile” mitini pekiştirmektedir.

2017: Diyanet’in “Telefon, mesaj ve internet yoluyla boşanma” fetvası, erkeğe sınırsız ayrıcalık ve özgürlük tanımakla birlikte sözlü ifadesini hukuki hale getiriyor. Kadını hukuki süreçlerin dışına iterek nesne haline getiriyor ve bedensel özgürlüğünü yok saymaktadır.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere, AKP ve temsilcilerinin kadınlar üzerinden belirlediği toplumsal normlar, cinsiyetçi söylemlerle ve kodlarla doludur. AKP iktidarı süresince, kadın istihdamı daraltılmış, nafaka hakkı hedef alınmış ve cinsel istismar meşrulaştırılmıştır. Bu süreçte eşitsizlik ve ayrımcılık derinleşmiş, kadın iradesine yönelik saldırılar da meşrulaştırılmıştır.

Beden, bireyin kendini ifade etme ve dünyayla etkileşim kurma biçimidir. Bu bağlamda, iktidar, cinsiyet eşitsizliği normlarını zihniyetlerde inşa ederek sözlü olarak yaymakta ve bu normları torba yasalar, yargı paketleri, genelgeler ile “güvence” altına alarak, cinsiyetçi politikalarla kadınları aile kurumuna, çocukları ise istismara mahkûm etmektedir. Toplumsal eşitsizlik, futbol sahalarında açılan pankartlar, dizilerde, filmlerde, medya aracılığıyla ve kadınların faillerine cezasızlık uygulamalarıyla kendini her alanda yeniden üretmektedir.

Demokratik Toplum İnşası İçin

“Efendinin aletleri efendinin evini asla yıkamaz” diyen feminist yazar Audre Lorde’nin işaret ettiği hakikatten hareketle, erkek egemen sistemle iç içe geçmiş Kapitalist Modernite’nin söylem, eylem, yaşam ve kurumlarının tüm algı operasyonlarına karşı zihinsel yapımızı değiştirerek özgürleşmek gerekmektedir.

Sömürgeciliğin yüzyıllardır ektiği dinci, cinsiyetçi, milliyetçi, iktidarcı ve geleneksel kodlar ile siyasi-kültürel algılar üzerinden kadının bedensel ve düşünsel olarak hapsederek toplumsallaşmasını engellemek için ekilen nifak tohumlarından kurtulmak bizleri demokratik bir topluma daha da yakınlaştıracaktır.

Erkeğin değişim ve dönüşüme uğramadığı, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin aşılamadığı bir toplum, demokratik toplum inşasına kapalıdır. Böyle bir toplum sürekli tahakküm kurarak köle bireyler inşa eder. Erkek, kadın odaklı bir toplumsal yapı içerisinde yer aldıkça, baskıcı iktidar ve köle ilişkisini aşma imkânı bulacak ve özgürleşecektir.

Kadının eril sisteme bağımlı hale gelmesi, toplumsal yaşamdan dışlanmasına neden olurken, bilgisine, becerisine ve yaratımlarına yabancılaştırılarak itaatkâr kılınmıştır. Kadın, zihinsel olarak kendi özüne döndükçe bedeniyle barışarak yeniden doğuşu gerçekleştirecektir.

***Köse, A. (2014). Dinsel Söylemde Kadın Bedeni**

*** Foucault, M. (1976). Cinselliğin Tarihi**

*** <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tusbd/issue/35110/389516>**

*** Jin Dergi, JİNNEWS, Çatlak Zemin ve Bianet’ten yararlanılmıştır.**

Sarsılan Erkek Egemen Sistem

Ayla Akat Ata-27 Nisan 2025

Kişinin kendi bedeni üzerinde dışsal bir baskı ya da zorlama olmaksızın kendi kaderini tayin edebilmesi açısından bedensel özerkliğe ve yine bireyin dışsal taraflarca kısıtlanmadan en az iki mevcut seçenek arasında seçtiği bir eylemi gerçekleştirme fırsatını yakalaması ve bunun sağlandığı özgür ortamın varlığı açısından seçim özgürlüğüne sahip olmasına dair, Kürt Kadın Hareketi olarak tavizsiz bir tutum sahibiyiz. Ancak, bilmenin ve bilince çıkarmanın anlamlı olabilmesinin, bilginin ve bilincin toplumsallaştırılabilmesiyle mümkün olduğunun farkındayız

Erkek egemen sistemin, eşitsizliği normal kılmaya dönük uygulama ve politikaları, kadınların ortaya koyduğu eşitlik ve özgürlük iddiası karşısında her geçen gün biraz daha güç kaybediyor.

Beş bin yılın egemen sistemi, örgütlü mücadelenin kazanımı olan özgür alanlarda sorgulanıyor; her sorgulama sistemin yeni bir yara almasına vesile olduğu gibi, varlığını koruma arayışı ve direncini de beraberinde getiriyor. Sistemin iktidarla buluştuğu her alanda, tüm tahakküm araçlarının bu varlık mücadelesinin hizmetine sunuluyor olması bu noktada bir sonuç olarak çıkıyor karşımıza.

Sağlık Bakanlığı tarafından başlatılan ve Sağlığın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü'nün, "Anne ve bebek sağlığını korumak bakanlığımızın öncelikli hedefleri arasındadır. 2022 Sağlık İstatistikleri Yıllığı verilerine göre ülkemizde sezaryen ameliyatı oranının ideal kabul

edilen %15'in (DSÖ önerisi) üzerinde olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda bakanlığımız tarafından tıbbi olarak zorunlu olmadığı sürece sezaryen oranlarının azaltılması, normal doğumun özendirilmesi ve nüfus artış hızının sürdürülebilir bir seviyede tutulması amacıyla 'Normal Doğum Eylem Planı' hazırlanmıştır.

"Gebeliğin kırk hafta sürmesine atıfla yılın kırkinci haftası olan 1-7 Ekim Normal Doğum Haftası'nda, 3 Ekim 2024 günü Beştepe Millet ve Kongre Kültür Merkezi'nde 'Doğal Olan Normal Doğum' temasıyla 'Normal Doğum Eylem Planı Tanıtım Toplantısı' gerçekleştirilmiştir." şeklindeki açıklamasıyla kamuoyuna duyurulan çalışma, bu gerçeğe ele alınmalı, değişimi kaçınılmaz olan eril zihniyetin; kadın iradesini yok sayarak, aynı zamanda bir varlık mücadelesi verdiği unutulmamalıdır.

25 Mayıs 2012'de İstanbul'da düzenlenen Uluslararası Nüfus Kalkınma Konferansı'nda Erdoğan'ın "Sezaryenle doğumlara karşı olan bir Başbakanım. Kürtajı cinayet olarak görüyorum. Buna kimsenin müsaade etme hakkı olmamalı. Ben ülkemde en az üç çocuk istiyorum. Çünkü genç, dinamik bir nüfusa ihtiyacımız olduğunu biliyorum ve bu çalışmayı yürütüyoruz" açıklamaları da bu çerçevede tartışılabilir.

Kaldı ki, bu sözlerin ardından Türkiye Kadın Hareketi tarafından, dünyanın farklı coğrafyalarında 1969'dan bu yana kullanılan 'Benim Bedenin Benim Kararım' sloganıyla bir kampanya başlatılmış ve sosyal medyanın da kullanılmasıyla etkili bir muhalefet örgütlenmişti.

26 Şubat'da Trabzonspor ve Rizespor arasında oynanan Türkiye Kupası maçında açılan pankarttan sonra, Süper Lig'in 31. Haftasında Sivasspor ile Fenerbahçe arasında 13 Nisan Pazar akşamı oynanan maç öncesinde ev sahibi Sivassporlu futbolcular tarafından, "Doğal Olan Normal Doğum" pankartının taşınması, "Bedensel Özerklik" ve "Seçim Özgürlüğü" iddiamızın ne kadar önemli, toplumsallaşması için verdiğimiz mücadelenin ne kadar kıymetli ve sonuç alabilmenin ne kadar hayati olduğunu bir kez daha ortaya koydu.

Pankartı taşıyan spor kulüpleri, yöneten iradenin etki alanı içerisinde olan yapılar olarak değerlendirilebilir ya da pankartın taşınması ideolojik düşünce birliğinin bir yansıması olarak görülebilir. Ancak, kadınların muhalefetine konu olmuş bir hükümet pratiğinin, taraftarının ilgiyle takip ettiği kulüplerin maçlarında spor sahalarına taşınarak, görünürlüğü ve bilinirliğinin artırılmak istenmesi, stadyuma gelen taraftarın ezici

çoğunluğunun erkek olduğu da göz önünde bulundurulduğunda masum görülmeyp, üzerinde önemle durulmasını gerektirir.

Kadınların tepkisi ve ortaya koyduğu protestolar devam ederken, kadınların yerine düşünmeyi, onlar adına konuşmayı ve karar vermeyi normal addeden, kadınların bedenleri ve cinselliklerini kontrol altında tutmayı amaçlayan eril bakış açısının, erkek futbolcular tarafından spor sahalarına taşınması bir yana; siyasi iktidar adına söz söyleyenlerin bu yanlışı olumlayan açıklamaları da ayrıca not edilmelidir.

Oysa ki, 2019 yılında toplanan Nairobi Zirvesi'nde düzenlenen Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nın (ICPD25) Arka Plan Belgesi, herkesin kendi cinsel ve üreme sağlığı hakkında kendi seçimlerini yapma hakkına sahip olduğunu, bunun da herkesin tatmin edici ve güvenli bir cinsel yaşama, üreme konusunda kendi kaderini tayin hakkına ve bunu yapıp yapmayacağına, ne zaman ve ne sıklıkla yapacağına karar verme özgürlüğüne sahip olması gerektiği anlamına geldiğini, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (2014) ve Dünya Sağlık Örgütü (2004) belgelerine atıfta bulunarak ayrıntılı olarak açıklamıştır.

Kişinin kendi bedeni üzerinde dışsal bir baskı ya da zorlama olmaksızın kendi kaderini tayin edebilmesi açısından bedensel özerkliğe ve yine bireyin dışsal taraflarca kısıtlanmadan en az iki mevcut seçenek arasında seçtiği bir eylemi gerçekleştirme fırsatını yakalaması ve bunun sağlandığı özgür ortamın varlığı açısından seçim özgürlüğüne sahip olmasına dair, Kürt Kadın Hareketi olarak tavizsiz bir tutum sahibiyiz. Ancak, bilmenin ve bilince çıkarmanın anlamlı olabilmesinin, bilginin ve bilincin toplumsallaştırılabilmesiyle mümkün olduğunun farkındayız.

Kadın sünnetine, zorla kısırlaştırma uygulamalarına, kürtaj kısıtlamaları ve yasaklarına, kültürel veya dini normlar üzerinden kadınların ne giyeceğini belirleyen kıyafet kuralları ve vücut kontrolüne, erkek egemen endüstriler tarafından belirlenen; kadınların belirli fiziksel ideallere uymasını öngören standartlar ve kozmetik cerrahiye ve tabi ki kadına yönelik kaba şiddete karşı dünyanın farklı coğrafyalarında verilen mücadelenin kazanımlarının korunarak büyütülmesinin yolunun örgütlenmek ve var olan örgütlülüklerimizi geliştirmekten geçtiğini biliyoruz.

Eril zihniyetin ihtiyaç duyduğu normlar çıkarılarak, normal olanın tanımlanmasını kabul etmiyoruz!

Patriyarka, Kapitalizm ve Özelleştirilmiş Sağlık Sistemi Kadınlara Saldırıyor

Selma Güngör-27 Nisan 2025

1838 yılında yayınlanan fermanla Osmanlı'da başlayan pronatalist/doğum artışını sağlayan politikalara cumhuriyet döneminde de devam edilmiştir. Cumhuriyetin kuruluşuyla başlayan doğum seferberliği kürtaj ve gebelik kontrolü yasakları ve vergi muafiyetleri, madalya gibi teşviklerle desteklenmiş

Patriyarka; erkeğin, kadının bedeni ve emeğinin ürünlerine sahip olduğu, toplumunda erkeğin kadın üzerindeki tahakkümünü kabul ettiği, normlarını ve yasalarını bu tahakkümü yaşatmak, korumak, pekiştirmek için oluşturduğu bir sistem. Tarihte ortaya çıkan ilk eşitsizlik olan kadın erkek eşitsizliğiyle ortaya çıkan patriyarka, ardından gelen tüm hiyerarşik, sınıfsal tahakkümlere örnek olarak onlarla iç içe geçerek egemenliğini sürdürmektedir. Toplumların eşitlik, özgürlük ve kendi kendilerini yönetmek için verdikleri tüm mücadeleler bu temel eşitsizliğin sorgulanması nedeniyle patriyarkal ilişkileri zayıflatır. Eşitsizlikleri arttıran iktidarlar, partiler de; kadınları eşit ve özgür yapan haklara, saldırarak, yaşamlara müdahale ederek, erkekleri kadınların, kadın bedeninin sahibi yapacak ilişkileri düzenleyerek erkekleri yanlarına alırlar. Erkeklerin kadınlara sahip olmasıyla başlayan eşitsizlik, sonrasında gelen erkekler arasında gibi görünen ama tüm toplumu etkileyen başka eşitsizlikleri, sınıfları, egemenlikleri meşrulaştırır. Kadınları doğum yapmaya zorlamak, zorlama hakkını kendinde bulmak, bulabilmek de bu eşitsizliğin/patriyarkanın önemli tezahürlerinden biridir.

Sezaryen doğum 2012 yılına kadar dünyada en çok Türkiye’de yapılıyordu. Dünya Sağlık Örgütü’ne göre doğumların yüzde 15’i sezaryen ameliyat gerektirirken Türkiye’de sezaryen doğum oranı yüzde 58 idi ve dünya sıralamasında birinci durumdaydı. Bu çok yüksek orana nasıl gelindiğine baktığımızda tıbbın ve devletin biyo-politikasının patriyarkal niteliği ile karşılaşırız.

Kapitalist ulus devletler kabaca kapitalist oldukları için ucuz ve çok emek gücüne, milliyetçi oldukları için de kendi dışındakileri düşman/sömürülecek unsur görürler ve kalabalık ordulara ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle kapitalizm öncesi ilişkilerde geçerli olan egemenin “öldürme ya da yaşamaya bırakma” politikasının yerini “yaşatma ya da ölüme bırakma” politikası almıştır. Osmanlı da batılı ülkelerde başlayan nüfus politikalarını uygulamıştır. 1838 yılında yayınlanan fermanla Osmanlı’da başlayan pronatalist/doğum artışını sağlayan politikalara cumhuriyet döneminde de devam edilmiştir. Cumhuriyetin kuruluşuyla başlayan doğum seferberliği kürtaj ve gebelik kontrolü yasakları ve vergi muafiyetleri, madalya gibi teşviklerle desteklenmiş ve sağlık sisteminin görece iyileştirilmesinin etkisiyle nüfus hızlı biçimde artmıştır.

1923’te 13 milyon olan nüfus 1955’te 24 milyona yükselmiştir. 1950-60 yılları arasında gerek dünyada gelişmiş ülkelerin üçüncü dünya ülkelerinin nüfus artışının azaltılmasını teşvik eden politikalara yönelmesi, gerek ortaya çıkan pek çok sorun nüfus artışını sorun haline getirmiş ve doğum ve gebeliğin önlenmesine yönelik yasaklamalar kaldırılmıştır. 12 Eylül askeri darbe döneminde 1983 de çıkarılan 2827 sayılı “Nüfus planlaması Hakkında Kanun”la da hamileliğin ilk on haftası içinde isteğe bağlı düşük/kürtaj eşin onayı alınmak koşuluyla serbest bırakılmıştır. Aile planlaması uygulaması ile kadınların istedikleri zaman istedikleri ya da yönlendirildikleri kadar (2-3) çocuk yapmalarının önü açılmıştır. Doksanlı yıllardan itibaren tüp bebek uygulamaları da artarak, daha çok çiftin çocuk sahibi olması da sağlanmıştır.

1923’ten sonra sağlık hizmetlerinde başta bulaşıcı hastalıklarla mücadele olmak üzere önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır. Üreme sağlığı açısından gelişmeler şöyledir: Bir yandan erkek hekimler tarafından geleneksel ebeler gözden düşürülmüş doğum yaptırmaları yasaklanmış ve hızla sayıları azalırken diplomalı ebe sayısı ise günümüz dahil hiçbir zaman yeterli sayıya ulaşmamıştır. Kırdan kente göç kadınları eve Kırdan kente hakkında kadınların deneyim birikimiyle oluşan kadim bilgisinden yararlanamamışlar, 12-36 saat arasında süren doğum eylemi sırasında annelerinin yaptığı gibi birbirleriyle dayanışmaları da genellikle mümkün olamamıştır. Gebelik süreci uzunca zaman hiç takip

edilmemiştir. Doğumun evde yapılması da çok sıktır. Gebelerin takip edilmesi ve doğumların tamamen hastanede gerçekleşmesi ancak 2000’li yıllarda mümkün olabilmıştır.

Hastaneler, doğumevleri genellikle gerek yatak gerek eleman yetersizliğinden kalabalıktır. Doğumhaneler kalabalık, özensiz ve bakımsızdır. Hastanelerde 12-36 saat sürebilecek olan doğum eylemine/travay uygun koşullar ve yeterli ebe sayısı hemen hemen hiç olmamıştır. Bugün dahil Gebelerin takip edildiği birinci basamak sağlık kuruluşlarıyla doğumların yapıldığı hastanelerin arasında ilişki kurulmamış hastanede doktorlu doğuma ulaşmak çoğunlukla muayenehaneye uğramakla mümkün olabilmıştır. Bu nedenlerle doğumevlerinde doğum yapanlar genellikle yoksul kadınlar olmaktadır. Gelir durumu iyi olanlar ya da sağlık güvencesi olanlar muayenehanelerde hekim kontrolünde takip edilmiştir. Bu yönelim ise gebe kadını ebeler tarafından verilen gebelik, normal doğum, lohusalık bilgilerinden yoksun bırakarak hekimin belirlediği koşullarda doğumun yapılmasına yöneltmiştir. Bu durumda gösteriyor ki pronatalist politikalara bağlı olarak büyük merkezlere doğumevleri açılması yeterli olmamış, kürtaj ve gebelik önleme yasağıyla kadınlar sürekli gebe kalarak ve yaşamlarını kaybetme pahasına doğurarak nüfusun artmasını sağlamışlardır. Doğuma bağlı anne ölümleri de uzun yıllar çok fazla olmuştur. Bebekler yaşatılırken anneler ölmeye bırakılmışlardır.

Hekim sayısı giderek artsa da kamuda çalışan uzman hekim sayısı hep düşük kalmıştır[1]. Mezuniyet sonrası mecburi hizmet uygulaması bu nedenle getirilmiştir. Ücretlerin yakın zamana kadar çok kötü olması nedeniyle uzman hekimlerin kamudan kaçma eğilimi hep vardır, bu nedenle kamuda çalışan hekimlere part-time çalışma hakkı tanınmış, yani kamu- devlet hastaneleri yanı sıra özel sektörde de çalışmalarına izin verilerek kamu sektöründen ayrılmaları engellenmeye çalışılmıştır. 2003 yılına kadar tam gün kamuda çalışan uzman hekim oranı tüm branşlarda %10 civarındadır. Tüm bu yıllar içinde uzman hekimler Ankara İstanbul, Bursa gibi büyük şehirlerde, gelir durumu iyi olanların sayısal olarak fazla olduğu şehir ve bölgelerde yoğunlaşmışlardır. İlçe ve köylerde, başta doğu ve güneydoğu Anadolu bölgesi olmak üzere doğuya doğru gidildikçe uzman sayısı azalmaktadır. Bu durum kadın hastalıkları doğum uzmanları için de aynıdır.

Özel hekimlik çalışma tarzı kamu hekimleri tarafından da uygulanarak kamu hastaneleri konumuz özelinde doğum evleri özel hekimin ameliyatını yaptığı hastane gibi çalıştırılmıştır. Muayenehanesi olan hekim gebe kadını muayenehanesinde kabul etmekte ve izlemekte, özel hastane ile anlaşarak hastasını yatırarak, ameliyatını yapmaktadır. Ancak doğum işlemi 12-36 saat sürebilen bir işlem olmasına rağmen özel

hastanelerde bu sürecin sağlıklı geçmesini sağlayacak mekan, donanım ve ebe istihdamı yoktur.[2] Özel hastaneler hekim merkezli çalışmakta, ebeler gebe takibi sürecine dahil edilmemektedir. Bu nedenle gebe güven ilişkisi hekimle sürebilmekte ama her an gerçekleşebilecek olan doğum eylemi için hekimin zaman ve çalışma koşulları uygun olmamakta, sürenin uzunluğu nedeniyle de başka hastaları beklerken bir hastası için bu kadar süreyi ayırmak istememektedir. Bu nedenle planlanabilen bir doğum şekli olarak sezaryen işlemi vajinal doğum yapmasında engel olmayan gebelere de neredeyse muayenehane ya da özel hastaneye giden her gebeye önerilmektedir. Uzman hekim sayısının artmasına rağmen vajinal doğum yerine sezaryen doğumun sorun edilmemesi dönemin anti-natalist/doğumları azaltan, doğum sınırlayıcı politikalarına hizmet edebilmesi nedeniyledir.

Sezaryen doğum, gebeliğin sonunda doğum başladığında ya da başlaması gereken zamanda fetusun kasık hizasında yapılan kesiyle rahmin kesilmesi ve çocuğun rahim dışına alınması, göbek bağının kesilmesi, plasenta/eşin temizlenmesini içeren bir ameliyat işlemidir. Bunlar yapıldıktan sonra rahim ve üzerindeki deri dikilerek kapatılır. Kesi yerlerinin iyileşmesi normal doğum yapılmasını güçleştirir. Bir kez sezaryen doğum yapıldıktan sonra kadınlar ancak bir kez daha sezaryen doğum yapabilirler. Üçüncü gebelik ve doğum kadının ve fetusun hayatı için çok önemli riskler oluşturur. Bu nedenle iki sezaryen doğum yapmış kadınlar üçüncü çocuğa gebe kalamazlar, sezaryenle de olsa doğuramazlar.

Genellikle “ağrısız doğum” diyerek gebelere önerilen sezaryen işlemi, bir ameliyattır. Bir ameliyatın tüm risklerini taşımaktadır. Vajinal doğumda zorluk, uzun süren ağrı ve kasılmalar nedeniyle doğum öncesindedir. Doğum gerçekleştikten sonra anne çok kısa sürede, saatler içerisinde hayatına devam edebilmektedir. Tarlada doğum yaptıktan sonra eve yürüyen kadınların hikayelerini hepimiz biliriz. Sezaryen işleminden sonra ise kesi yerinin ağrıları, karına müdahale nedeniyle sindirim sistemi sorunları ve anesteziye çıkış sorunlarına ortaya çıkmaktadır. Sezaryen sonrası iyileşme ayağa kalkma kendi ve bebeğin işlerini yapabilme 1 haftadan sonra gerçekleşmektedir. Doğum şekli olarak kadınlara seçim gibi sunulsa da ilerleyen zamanlarda çocuk edinme isteği bu operasyon nedeniyle sınırlandırılmaktadır.

Ne yazık ki sağlık bakanlığı sağlık istatistiklerini yayınlarken hem personel hem de hastalar için cinsiyete göre dağılım yapmayarak sağlık sistemindeki eril hegemonyayı gizlemektedir. Ama internetten hastanelerin ve doğumevlerinin kadın hastalıkları ve doğum kliniklerine bakıldığında erkek uzman hekim sayısının çok fazla olduğu hemen

göze çarpmaktadır. Kadın sağlığı ve doğum işlemleri kadın hekimler tarafından bile değil patriyarkal egemenliğin sürdürücüsü erkek hekimler tarafından kararlaştırılmakta ve sürdürülmektedir. Kadını bir kişi olarak değil, erkeğin çocuğunun, ulusun geleceğinin taşıyıcısı olarak gören bu yaklaşım nedeniyle hekim kararları gebe kadınla konuşarak olası tüm seçenekleri ve sonuçlarını yansız biçimde aktarmamakta, kendisine uygun gelen seçimi dayatmaktadır. Uzman hekimlerin sayısının hızla arttığı dönemde askeri cuntanın hep olduğu gibi kadınları dışlayarak uygulamaya başladığı anti- natalist politikalarla sorunsuz örtüşme patriyarkal kesişim nedeniyledir. Bu kesişmeye göre kadın sağlığı gerekli özeni hak etmediği için bu dönemde doğum oranı-sayısı azalmasına rağmen doğumhane koşulları iyileştirilmemiş, serbest bırakılan kürtajın yapıldığı bölümler de aynı özensizlikle çalışmışlardır. Yönetici ve uygulayıcı olan erkek hekimlerin de düzeltmek için çabaları olmamıştır.

Ağrısız doğum seçenekleri ise çok geç devreye girmiş, doğum süresini kısaltmaya hizmet etmediği için sezaryen doğumun yerini alamamıştır. Suda doğum, ayakta doğum gibi vajinal doğum yöntemlerine uygun sağlık personeli ve hasta ne donanımı ise hiç olmamıştır. Gebe kadınların travay sırasında ailelerinden, arkadaşlarından destek almasına olanak tanıyan doğumhaneler yoktur.

Bu üçüncü ve daha fazlası çocuğun doğurulamaması sezaryeni cumhur ittifakının en az üç çocuk, daha daha çok çocuk politikasına engel olan bir uygulamaya dönüştürmektedir. Sezaryen doğumla ilgili ilk kısıtlama 2012 yılında yapılmış ve sezaryenin ancak normal doğumun mümkün olmadığı koşulda uygulanması, bu gerekçe dışında uygulanmasının yasak olması şeklindedir. Kamu hastanelerinde çok katı biçimde uygulanan yasa nedeniyle, daha önce sezaryen doğum yapanlar ikinci gebeliklerinde normal doğum yapmaya zorlanmışlardır, sezaryene uygunluk kararlarında gecikmeler yaşanmıştır. Doğumhane ve ameliyathanelerin mekansal uzaklığı nedeniyle de sezaryen kararının geç uygulanması bebek ve annede sorunlara yol açmaktadır. 2012'den itibaren sezaryen doğum yasağı, kürtaj ve gebelik kontrolü sağlayan malzemelere erişimin azalması, cepten ödenir hale getirilmesi ile pronatalist politikalar bir kez daha kadın sağlığı gözetilmeden, sağlık hakları korunmadan uygulanmaya başlamıştır.[3] Halen anne ve bebek açısından gerekli olmayan sezaryen uygulamaları oldukça fazla yapılmaktadır. Sezaryen doğum oranı 2022 de%60'ın üzerindedir. Çünkü, her ne kadar sosyal güvenlik kurumu normal doğuma sezaryen doğumdan daha çok ödeme yapsa da normal doğum için gereken koşulların hazırlanması/malzeme, insan gücü, gerek ihtiyaç duyulan süre açısından rantabl/verimli değildir. Türkiye'de özel sağlık sektörü büyümüş

ve kamu hastaneleri de işletmeye dönüşmüşlerdir. Kapitalist işletmelere dönüşen sağlık sisteminde de doğum en rantabl şekilde sezaryenle yapılmaktadır.

Muhafazakar milliyetçi politikalar, erkeği insan, toplumun/milletin bir üyesi sayarken kadını erkeğin aşağısında, eksik, erkek tarafından tamamlaması gereken olarak görür. Bu nedenle kadın ancak en az üç çocuk doğurduğunda (önceden 3 erkek çocuktu) tamamlanmış kabul edilir, ailesi içinde saygın bir konuma ulaşır. Kendisi hakkında, çocukları, ailenin diğer bireyleri, malı, mülkü, çalışması çocukları hakkında karar yetkisi yoktur. Politik karar yetkisi de yoktur. Milliyetçi, muhafazakar politikacılar kadınların politik haklarına en çok direnen politik gruplardır. Erkek olmak onları akıllı kullanan yapar ve erkekler bu akılla kadınlar hakkında en doğru kararları vermeye muktedir kabul edilir. Kadınlar da canları ve hayatları pahasına bu kararlara uymak zorundadırlar. Uymadıklarında da şiddet ve ölümle cezalandırılabilirler. Erkeğe kadına şiddet uygulama ve öldürme hakkını tanıyan bu anlayış aileyi koruma güçlendirme politikalarıyla kadını anne olmaya, çok çocuk yaparak yalnızca anne olmaya, başka bir şey olamadığı için şiddet, zulüm gördüğü evden çıkamamaya mahkum etmek istiyor. Erkekler de bunun çok çocukla mümkün olduğunu biliyorlar bu nedenle bir futbol erkek takımı maç sahasına doğum sayısını kısıtlayan sezaryen doğuma karşı çıkan pankartla gururla çıkıyor.

Evet, “Benim bedenim, benim kararım”. Kaç çocuk istediklerine, ne zaman istediklerine kadınlar karar verir. Hangi koşullarda nasıl doğum yapacaklarına kadınlar karar verir. Özel hekimliğin daha çok kazanmasını mümkün kılan değil, gebe kadına ve fetüse en uygun doğum yapılmalıdır. Suda doğum, ayakta doğum, gibi farklı doğum biçimleri ile ilgili olarak bilgilendirilmek, seçim yapma haklarımızın koşulları sağlanmalıdır. Bir anesteziistin de doğuma eşlik etmesini gerektiren spinal anestezi ile doğum yapmak için gereken personel ve donanım olanakları tüm hastane ve doğum evlerinde sağlanmalıdır.

Tüm bunlar, kadınları ilgilendiren konularda biz kadınların karar vermesi ile mümkün olacaktır. Kadınların eşitliği kadın özgürlükçü perspektifle, parlamentoya %50 cinsiyet kotasının uygulanmasıyla, kadınlarla ilgili kararları veto etmemizle... Kısacası politik olmakla, mücadele etmekle var olacağız, kendimizi, toplumu yaşamı özgürleştireceğiz.

[1]Türkiye’de hekim sayıları 60’lı yıllardan sonra çok hızlı artmıştır. 1950’de toplam 6895 hekim, 3647 uzman hekim; 1960’ta toplam 8214 hekim, 4181 uzman hekim varken; 1970’te 13843 hekim, 8818 uzman hekim; 1980’de 27241 toplam hekim, 16690 uzman

hekim; 1990’da 50659 toplam hekim, 24900 uzman hekim; 1999’da 81989 toplam hekim, 36864 uzman hekim olmuştur. 2020’ye gelindiğinde 177259 toplam hekim, 88127 uzman hekim, 33372 uzman olmaya hazırlanan asistan hekim vardır. 1999’da uzman hekimlerin dörtte biri 8497’si özel sektörde çalışmaktadır. 9156 uzman hekim İstanbul’da çalışmaktadır. 2000 yılında sağlık bakanlığında çalışan uzman hekim sayısı 13837’dir. İstanbul’da kamuda çalışan uzman hekim sayısı 2509 dur. 2011 yılında toplam 66064 uzman hekimin 20347’si özel sektörde çalışmaktadır. (https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/23521/0/2000-yili11pdf.pdf?_tag1=462BFC732C304204DB0CC7DDD94D8831D9134A3F)

[2]<https://www.tmftp.org/files/bildiriler/turkiyede-sezaryen-oranlari-paneli-sonuc-bildirisi-15112018.pdf.1918> TÜRKİYE MATERNAL FETAL TIP VE PERİNATOLOJİ DERNEĞİ 11. ULUSAL KONGRESİ PANEL BİLDİRİSİ: TÜRKİYEDE SEZARYEN ORANLARI: NEDEN ARTIYOR? NASIL DÜŞÜREBİLİRİZ? 02 Kasım 2018 yılında yapılan panelde sezaryen doğum yapılmasının nedenleri konuşulmuştur.

[3] (ocak 2017 https://www.istanbulsaglik.gov.tr/w/anasayfalinkler/belge/ekutuphane/kadin_hastalıkları_ve_dogum_bransi_komisyon_calismalari.pdf) Mevcut Durum: Bölgedeki kadın sağlığı ve doğum hizmeti veren doğumhanelerin optimal şartlara uygunluğunu sağlamak ve klinik uygulamaların yerinde değerlendirilmesini sağlamak hizmet kalitesinin artırılması için önem arz etmektedir. Asgari doğumhane standardına uymayan kurumlara izin verilmemesi gerekmektedir. Böyle bir yaptırım ile karşı karşıya kalmayan hastane eksiklikleri giderme gayretinde bulunmayacak, eksik donanım, personel vb. durumlarla karşı karşıya kalan hekimin ise hukuki kaygılar ile savunmaya dayalı tıp uygulaması ve malpraktis yapmasına neden olacaktır. Ülkemizde doğumhanelerin fiziki şartları, personel, donanım ve tıbbi teknolojik imkânları bakımından asgari standartlarını belirleyen kesin bir mevzuat düzenlemesi bulunmadığından mevcut doğumhanelerin bölgenin gereksinimlerine ve gebelerin beklentisine uygun olarak yeniden yapılandırılması, yeni kurulacak doğumhaneler için belirli standart ve kriterler konulması, uygulamada tersiyer merkezlerin belirlenmesi ve tersiyer merkezlere sevk edilecek riskli gebenin transfer şartlarının belirlenmesi, dolayısıyla tescil işlemleri bakımından ülke genelinde birlik sağlanması ve bu iş ve işlemlerin yazılı kurallara bağlı olarak yürütülmesi sağlanmalıdır

Dijital Arenada Kadın Bedeni: Görünürlük mü, Şiddet mi?

Ezgi Sıla Demir-27 Nisan 2025

Objeleştirme ile şiddet arasındaki ilişki burada netleşiyor: Kadının bir nesneye indirgenmesi, onu insanlıktan soyutlayan bir süreci başlatıyor. İnsanlık dışı görülen bir varlığa yönelik şiddet ise daha kolay meşrulaştırılıyor. Dijital platformlarda bir kadının sadece görüntüsüne bakan ve onu yorumlayan erkek egemen zihniyet, çoğu zaman “bakılmakta bir sakınca görmüyor, çünkü artık karşımda bir insan değil, sergilenmeye açık bir obje var” diyerek kendi şiddetini normalleştiriyor

Görünürlüğün güçle eş tutulduğu dijital çağda, kadın bedeni sosyal medya algoritmalarının en çok tüketilen malzemesi haline geldi. Filtrelenmiş karelerde estetik bir obje, yorumlarda ise çoğu zaman cinsiyetçi saldırının hedefi. Bu dijital görünürlük, kadınlar için ne kadar özgürleştirici ne kadar denetleyici?

Kadın bedeni yüzyıllardır iktidar söylemlerinin merkezinde yer aldı. Mitlerden dini metinlere, edebiyattan reklamlara kadar her alanda kadın ya kutsallaştırıldı ya da tehlikeli bulundu; ama her halükârda kontrol edilmesi gereken bir varlık olarak kodlandı. Modern çağın bu kadim tahakkümü artık dijital mecralara taşınmış durumda. Kadın bedeni bu kez bir TikTok akımı ya da Instagram estetiği içinde yeniden üretiliyor. Ancak bu üretim, öznenin kendi varlığını ortaya koymasından çok, dışsal normlara göre biçimleniyor.

Kadınlar sosyal medya platformlarında görünür oldukça, bu görünürlük çoğu zaman objeleştirici bir göz tarafından çerçeveleniyor. Bedenin “sunumu”, içerikten çok biçime; sözden çok görüntüye dayanıyor. Jean Baudrillard’ın *simülasyon* kavramı bu noktada

çarpıcı bir açıklama getiriyor: Kadın bedeni artık kendi gerçekliğinden kopmuş, yalnızca temsil edilen bir “görüntüye” indirgenmiş durumda. Filtrelenmiş yüzler, pozlanmış duruşlar ve sonsuz tekrar içinde dönen estetik normlar, gerçekliğin yerini alan bir kopyaya dönüşüyor.

Bu dönüşüm aynı zamanda bir *habitus* inşasıdır. Pierre Bourdieu’nün kavramlaştırdığı şekliyle habitus, bireyin toplumsal yapılar içinde öğrendiği ve içselleştirdiği davranış kalıplarını ifade eder. Bugün kadınlar dijital mecralarda nasıl poz vereceğini, hangi kıyafetle daha fazla beğeni alacağını, nasıl bir “dijital kadın” figürü çizmesi gerektiğini bu görünmez normlar üzerinden öğreniyor. Bu normlara uymayan bedenler ya dışlanıyor ya da dijital şiddete maruz kalıyor. Çevrimiçi şiddet, sadece birkaç kötü niyetli yorumdan ibaret değildir. Psikolojik yıkıma, özgüven kaybına, hatta fiziksel şiddete kadar uzanabilir.^{[1][2]}

Objeleştirme ile şiddet arasındaki ilişki burada netleşiyor: Kadının bir nesneye indirgenmesi, onu insanlıktan soyutlayan bir süreci başlatıyor. İnsanlık dışı görülen bir varlığa yönelik şiddet ise daha kolay meşrulaştırılıyor. Dijital platformlarda bir kadının sadece görüntüsüne bakan ve onu yorumlayan erkek egemen zihniyet, çoğu zaman “bakılmakta bir sakınca görmüyor, çünkü artık karşımda bir insan değil, sergilenmeye açık bir obje var” diyerek kendi şiddetini normalleştiriyor.

Bu şiddet, yalnızca kaba küfürlerle sınırlı değil. Özel görüntülerin ifşa edilmesi (revenge porn), deepfake videolar, dijital takipçilik (stalking), kadın gazeteci ve akademisyenlere yönelik organize troll saldırıları... Bunların her biri, kadınları kamusal görünürlükten caydırmayı amaçlayan sistematik bir şiddet formuna dönüşmüş durumda. Nitekim birçok kadın, sırf bu yüzden sosyal medya hesaplarını kapatmak, profilini gizlemek ya da kendini sansürlemek zorunda kalıyor.

Ancak her şey bu kadar karanlık değil. Bu mecralar aynı zamanda kadınların birlikte ses çıkardığı, görünürlüklerini politik bir güce dönüştürdükleri alanlara da dönüşebiliyor. #MeToo, #KadınCinayetleriVar, #İstanbulSözleşmesiYaşatır, #SessizKalmıyoruz gibi kampanyalar, yalnızca dayanışmayı artırmadı; aynı zamanda **yargı sisteminin harekete geçmesi için bir baskı mekanizmasına dönüştü**. Pek çok kadın, yaşadığı şiddeti ifşa ettikten sonra ancak kamuoyu oluşturabildiğinde hukuki destek bulabildi. Artık adalet arayışı mahkeme salonlarından önce Twitter başlıklarında, Instagram gönderilerinde

başlıyor. Bu, elbette adaletin sosyal medyaya devri anlamına gelmiyor ama sistemin sessizliğine karşı bir “çığlık alanı” yaratıyor.[3][4]

Sonuçta sorumuz şu olmalı: Sosyal medya görünürlüğü kadının kendi varoluşunu yansıtan bir özgürlük alanı mı, yoksa bedeninin yeniden nesneleştirildiği başka bir vitrin mi? Bu sorunun cevabı, yalnızca bireysel seçimlerde değil, kolektif mücadelede ve dijital patriyarkayı ifşa etme cesaretinde yatıyor.

Kadınlar yalnızca seyredilen değil, aynı zamanda direnen bedenler olabiliyor. İtiraz ediyor, hesap soruyor, kendilerine yöneltilen bakışı tersine çeviriyor. Dijital mecraların bu iki yüzlü doğasında hem tehdit hem de umut barınıyor. O yüzden görünürlük sorusunu yeniden sormalıyız: Kadınların dijitaldeki varlığı ne zaman gerçek bir özneleşmeye dönüşüyor? Ve bu dönüşümün yolu sadece bireysel cesareten değil, kolektif dayanışmadan ve eleştirel farkındalıktan geçiyor.

[1] “We Are Social 2024” raporuna göre Instagram kullanıcılarının %70’i kadinken, dijital şiddet bildirimlerinin çoğunluğu yine kadınlardan geliyor.

[2] UN Women verileri, Türkiye’de kadınların %58’inin sosyal medya üzerinden cinsiyet temelli şiddete maruz kaldığını gösteriyor.

[3] Merve Demirel’in polis müdahalesinde maruz kaldığı taciz, sosyal medyada geniş yankı bulmuş; kamuoyu baskısıyla İçişleri Bakanlığı açıklama yapmak zorunda kalmıştı.

[4] İpek Er’in intiharı sonrası failin yargılanma süreci, sosyal medyada başlatılan kampanyalarla hız kazandı.

ADIM NUJIYAN: Gerçek Bir Hikayenin Adıyım

Aylin Karakaş-27 Nisan 2025

Anka'nın ismini Nujiyan koydum. Nujiyan yarım asıra dayanan Kürt kadın mücadelesinin değişim dönüşüm hikayesinin adı oluyor

Kadınlar ülkesinin Anka'ları yalnızca birbirlerinin duyduğu şarkıları söyleyerek süzülüyor. Aynı semada kanatları birbirine değen akışın ahengi bulvar ışıklarını, köylerin uğultusunu gölgeliyor. Her biri göç ederken, konarken yaşamın bir oyuğuna; menzili hep bir başka Anka'nın yüreği oluyor. Evvel zamanlar öncesinde külleri savrulanların küllerini aradığı Anka'nın yaşanmış öyküsüdür bu yazdıklarım. Semada birbirini arayanların ve bulanların yaşamından küçük bir anıdır belki de.

Mavi bir plazanın zirvesinde ya da buğday tarlasının nemli toprağında, gürültülü alkışların sahnesinde ya da koca erkeklerin yargılayan söz öbeklerinde, iki mekân iki toplum gibi çarpıklaştırılan tek sahnelik oyunun 'onur konuğu' kadınların yaşam öyküsü. Kadın mücadelemizin yeniden yaratma gücünün damla damla aktığı okyanusa kulaç atmanın ilk adımıdır. Binlerce kadının unutulmuş, kaybettirilmiş tarihinde kendini bulanların yaşanmış hikayelerinin ilkidir.

'Kendini bil' sözü akademilerin, okulların eşik sözü olarak hepimize merhaba dedi. Bu merhaba kadınlar ülkesinde teorik yetkinleşmenin hoş karşılamasını aşarken, geçmişine acıları eşeleyenlerin arayış zilini çalıyordu. Kadın mücadelesinin dolanan ama günün sonunda umuda çıkan sokakların birinde bir zil sesine uyandım. 25 Kasım çalışmaları

kapsamında yaptığımız bir mahalle çalışmasında gök mavisi bir kapının ardından tanıdık bir sima bizlere merhaba dedi. Israrın ve özlemin aralandığı eşikten içeriye girdiğimizde yalnızca bilenlerin tanıdığı bir koku yayıldı; yaşanmışlıkların bazen kekre bazen neşe dolu tanıdık kokusu... Duvarda henüz çehresine konmamış kırışıklıklar, saçlarına düşmemiş aklarla köy evinin sundurması altında çocuk yaşlarda bir kadın ve ellerinde şu an boyunu geçmiş olan kızı ile çekilmiş fotoğrafı ve yine aynı kadının omuzlarına ellerini düşürmüş iki ayrı erkeğin iki ayrı fotoğrafı duruyordu.

Merakına yenik düşenlerin sorusunda başlıyor çözölen ilk ilmik. "Fotoğraflardan hangisi evlendiğin erkek oluyor?" Kadının yüzünde beliren biraz mahcubiyet ve alaylı tebessüm yerini "İkisi de vefat eden eşlerim oluyor" cümlesine bırakıyor. Ve hikayemiz başlıyor.

Anka'nın ismini Nujiyan koydum. Nujiyan yarım asıra dayanan Kürt kadın mücadelesinin değişim dönüşüm hikayesinin adı oluyor.

Nujiyan 7 kardeşli feodal bir ailede doğduğunu ancak yaşadığı köyde annesi ve kız kardeşleri ile zorlu da olsa huzurlu bir çocukluk geçirdiğini anlatıyor. Ve hala çok canlı olan anılarını sıralıyor; çocukluk arkadaşlarını, köyde en çok sevdiği dut ağacının gölgesinde saatlerce oturduğunu, çok yorulsa da köy işlerini gözlerinde beliren çocuk neşesi ile anlatıyor. Sonra gözlerinin ışığını örten erkeklerden söz ediyor; babasının annesine uyguladığı şiddeti, köyde yaşayan kadınların çektiği eziyeti anlatıyor. Anlatırken de kadınların uzak köylerde yaşadığı baskı ve şiddetin duyulmamasına, görülmemesine dair öfkesi beliriyor. Ülkenin siyasi sürecinin çalkantılı geçtiğini, Kürtlerin baskı karşısında ayaklanmaya başladığını anlatıyor. Devletin erkeği, erkek ve devletin ortak ittifakla kadınları baskıladığı süreçlerin politik ifadesi Nujiyan'ın gençlik dönemlerinde de kendini göstermiş. Erkeklerin tahakkümünü, doğduğu ilk günde yaşayan, yaşadığı köyde etrafındaki her kadının yüzünde ruhunda okuyan bir çocuğun geçmişiyle hesaplaşmasını yaşıyordu. Küçük bir çocuğun tanıklığı, binlerce yıllık kodların, zamanı aşan ama mekana sığan fotoğrafıydı. Şüphesiz bir ömre sığan direnci; dolaylı söze akıtmak, hakikati ifade etmeye yetmeyecektir. Belki damıtılırken duyguda, fikirde kusurları olacaktır. Borç bildiğim, kusurları olsa da direncin cesaret verme payını paylaşmaktır.

Nujiyan henüz 16 yaşındayken babası tarafından rızası olmadan bir köylüsü ile evlendirilmiş ve böylece babasının toplumsal ilişkileri üzerine kurulan erkek sözleşmesinde Nujiyan'ın külleri savrulmaya başlanmış; istemediği bir evlilikten hamile kalırken bu evlilik babasının isteği üzerine sonlandırılmış. Babasının akrabaları ile toprak

kavgasına tutuşması, Nujiyanın babasının kızını geri alması ile sonuçlanmış ve hamile bir şekilde ailesinin yanına dñnmek zorunda kalan Nujiyan aynı baba tarafından hor görñlmeye devam edilmiştir. Evlendirilirken de boşandırılırken de rızası alınmayan Nujiyan’a hamile halinle bu evde kalamazsın denilerek kendinden 15 yaş büyük bir erkekle evlendirilmek istenmiş. Kendinden yaşça büyük olan erkek hali hazırda evli olup, çocukları olmamaktadır. Nujiyan bu erkeğe çocuk getirmesi temelinde verilmiştir. “Çok zorlandım kendi derdimi, karnımdaki çocuğu da unuttum, başka bir kadının hayatı da benimki ile mahvoldu diye kendimi yedim” diyen Nujiyan, mağdur ettiğini düşñndüęü kadınla yol arkadaşı olduğunu acılarını ortaklaştırdıklarını söyledi. “Bunun sorumlusu biz değildik, acılarımızı birbirimize yaşatmadık, utancın kaynağı biz değildik erkeklerdi bunu bildiğimiz için birbirimizi koruduk ”dedi.

Nujiyan’ın bu sözleri mahkemede yankılanan “Utanç taraf değiştirmeli” sözlerini hatırlatmıştı; bu sözler yeni değildi, belki de ilk kez sesli söylenmişti. Zora dayalı, tercihsiz bir şekilde dayatılan bir yaşanmışlığı bir paragrafa sığdırmayı yeterli görmesem de hayatın değişim anlarını hikayenin öznesi kılmak umuda hak ettiği değeri veriyor.

Nujiyan, evli olduğu süreçte HADEP Kadın Kolları’nın kapısını çaldığını, onu mücadeleye çağırđıęını anlattı. Evlendięi erkekten korktuğu için ilk zamanlar gizlice çalışmalarla katıldığını anlatırken bunun kendisi için yaptığı ilk cesur eylemi olduğunu da belirtiyor. Kadın Kolları’ndaki arkadaşların “Nujiyan bu böyle olmaz, aileyi değiştirmeden gizlice gelip gitmen artık yetmez bunu beraber aşacağız, size gelip ailenle görüşeceğiz” demişler. Nujiyan korku ve endişe ile reddetse de karşısındaki kadınların kararlılığı ona içten içe güç vermiş. Kürt kadın hareketinin gelişen toplumsal öncñlüęü Nujiyan’ın hayatını da değiştirmiş. Nujiyan’ın evli olduğu erkek, evlerine misafir olan kadınların anlattıklarından sonra, içselleştirmese de çalışmalarla dahil olmasını kabul etmişti. Nujiyan, Kadın Kolları’nda çalışmaya başlamış fakat Kürt kadın hareketi Nujiyan’ı olduğu gibi kabul etmemiş; teorik olarak yetkinleşmesi, toplumsal öncñlük etmesi için eğitimlerle, tartışmalarla güçlendirmiş ve Kürt kadın hareketi koldan komisyona harekete geçiş yaparken Nujiyan da bu gelişim aşamalarında kendini öncñ haline getirmiştir; Kendi gücünün farkına varıyor değişiyor, ailesini değiştiriyor, çocuklarını ahlaki politik toplumun bireyi olarak yetiştiriyor, kendi hikayesinden yola çıkarak kadınlara kendilerini tanımları; kendi güçlerini bilmeleri için mücadele ediyordu.

“Bir kadın toplantısı alındı, arkadaşlar konuşma yapacaksın dedi ve ben yapamam dedikçe yapacaksın dediler. Bir topluluk önünde söz kurmak benim dünyamda büyük bir

işti. Ama kadınlar ülkesinde anladım ki bu bir gereklilikti. İlk kez söz kurduğumda heyecandan her şeyi birbirine karıştırdım, gözlerimi açmak istemedim ama kulağım alkış seslerini duydu. Sonra gözlerimi açtığımda beni mücadeleye katan arkadaşların topluluk içinde ayağa kalkıp alkışladığını gördüm. O an önemli olanın benim konuşma cesaretini yakaladığımı olduğunu anladım.”

“Ben şimdi büyükşehir meclisinde toplantı yönetiyorum. Şu an bu kentin kadınlarının oylarıyla kadınlar için hizmet ediyorum, politika yürütüyorum. Beni küllerimden yarattı Kürt kadın hareketi. Mücadele alanında erkekliği nasıl aşacağız, örgütlü kadın mücadelesiyle nasıl kazanacağız, yoksullukla, gerilikle nasıl mücadele edeceğiz bunları öğretti bana. Bana bir isim verdi. Birinin kızı birinin eşi ya da kardeşi değilim artık. Bize yeni bir yaşam verdi” diyerek tebessüm ediyor. “Hikayem çok uzun her günü her yılı bir romana konu olur. Çok yaşadım, çok acı çektim ama büyük kazandım” diyor kendisiyle gurur duyarak.

Nujiyan, 16 yaşında hayatı elinden çalınan binlerce kadından yalnızca biri. Ömrüne sığırdıklarını tam anlamıyla ifade etmek, şüphesiz bu satırların üzerine taşınması büyük bir yük olacaktır. Nujiyan ve daha nice bugün yeni yaşamın yazılacak tarihinde gıpta ile bakılacak değişim öyküsüdür. Hala küllerini arayanlara cesaret örneğidir. Kürt kadın hareketinin yeniden doğuş temelinde ele aldığı kadın mücadelesi semada bin bir renkli kanat çırpışlarını görünceye dek devam ederken, her dönüşenin dönüştürdüğü gerçeği hakikatin esası oluyor. Değişimin; hep yürünen, menzili sonsuzluk olan yol olduğunu biliyoruz. Değişimin, Kürt kadınlar için toplumsal değişim olduğu gerçeği bugün demokratik toplumun inşasında sorumluluk alma bilincinde somutlaşıyor. Kendinde değişim gören, dününden bir adım uzakta daha ileride olduğunu gören kadınlar toplumsal değişimin sorumluluğunu taşıyor.

Not: Kürt kadın hareketinin değiştiren ve dönüştüren tarihinin yaşanmış öyküleri bir dizi olarak devam edecektir.

Kök ve Dal Soykırımı Bağlamında Êzidî Soykırımı

Dilan Ateş-27 Nisan 2025

Zira kökü kurutulan bir ağacın dalı yeşeremez. Dolayısıyla, Êzidîler yalnızca varlıklarından değil, geçmişlerinden ve umutlarından da koparılmak istenmiştir. Tüm bu yıkımın külleri arasında, Êzidî halkı Laleş'in taşlarında yankı bulan binlerce yıllık hafızasıyla ayakta kalmayı başarmıştır

Çağdaş soykırım çalışmaları literatürüne önemli katkılar sunan Adam Jones'un "kök ve dal soykırımı" (root-and-branch genocide) kavramı, geleneksel soykırım yaklaşımlarına eleştirel bir alternatif sunar. Bu yaklaşıma göre "kök", toplumun biyolojik sürekliliğini sağlayacak kadınları; "dal" ise onların doğuracağı çocukları simgeler. Geleneksel soykırım literatüründe yetişkin erkeklerin birincil hedef olduğu varsayımı baskınken, Jones, kadınların maruz kaldığı çok katmanlı şiddet biçimlerine dikkat çekerek bu yerleşik bakış açısını tersine çevirir ve belirli soykırım biçimlerinde kadınların bizzat soykırımın merkezine yerleştirildiğini ileri sürer[1]. "Kök ve dal soykırımı" bağlamında kadınlar yalnızca hedef alınan topluluğun üyeleri değil; aynı zamanda gelecekteki nesilleri doğurma potansiyeline sahip olmaları nedeniyle, doğrudan ve stratejik biçimde imha politikalarının odağı hâline gelmektedirler. Bu bağlamda, IŞİD'in Êzidîlere yönelik uyguladığı kitlesel şiddeti ve cinsiyete dayalı soykırımı analiz etmek için bu kavram bizlere kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır.

Geleneksel soykırım anlayışının temel sonuçlardan biri, hayatta kalan kadın ve erkek nüfusu arasında ciddi bir demografik dengesizliğin ortaya çıkmasıdır. Bu durum, Irak, Guatemala ve Ruanda gibi örneklerde açıkça gözlemlenmiştir[2]. Benzer şekilde, 2014 yılında IŞİD'in Irak'ın kuzeyindeki Êzidî yerleşimlerine düzenlediği saldırılarda da erkek

ölümleri, kadınlara kıyasla belirgin biçimde fazladır. Birleşmiş Milletler raporlarına göre, yalnızca 3 Ağustos 2014 tarihinde yaklaşık 5.000 Êzidî erkek öldürülmüş, 7.000'e yakın kadın ve kız çocuğu ise Irak ve Doğu Suriye'nin çeşitli bölgelerine zorla götürülmüştür[3]. Ancak, IŞİD'in işgali sürecinde kadın ve çocukların sistematik biçimde ailelerinden ayrılması ve erkeklerin keyfî infaz, yakma ve toplu katliam gibi yöntemlerle bilinçli hedef alınması, çatışmaların rastlantısal bir sonucu olarak değerlendirilemez. Aksine bu durum, biyolojik ve kültürel yeniden üretim kapasitesine sahip Êzidî erkek nüfusunun kasten ve örgütlü biçimde ortadan kaldırılmasını hedefleyen, dolayısıyla Êzidî kimliğinin nesiller arası aktarımını engellemeye yönelik planlı bir yok etme stratejisinin parçası olarak okunmalıdır. Bu tablo, klasik soykırım tanımının ötesine geçen çok katmanlı bir imha pratiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Êzidî erkeklere yönelik orantısız ölümlerle ilgili veriler Êzidî soykırımında birincil hedefinin yetişkin erkeklerden ziyade imha politikalarının odağının gelecek nesiller (dal) olduğunu göstermektedir.

Êzidî erkeklerin kitlesel olarak yok edilmesiyle oluşan demografik dengesizlik, IŞİD'in soykırım stratejisinde yalnızca bir ilk aşamayı temsil etmektedir. Çünkü Êzidî erkeklerin fiziki imhası; tek başına topluluğun kültürel, inançsal ve siyasal sürekliliğini kesintiye uğratmak için yeterli görülmemiştir. IŞİD'in soykırım ideolojisine göre, Êzidî kadınlar, sadece biyolojik varlıklar değil, aynı zamanda kültürel kimliğin taşıyıcıları ve geleceğe aktarımının garantörleridir. Bu nedenle kadınların hayatta kalması, potansiyel olarak Êzidî kimliğinin yeniden üretimi, toplumsal hafızanın inşası ve failden hesap sorma kapasitesi barındıran bir tehdit olarak kodlanmıştır. Bunun sonucunda hayatta kalan Êzidî kadınlar, bu sürekliliğin taşıyıcısı konumunda olan öznel aktörler olarak, soykırımın merkezî ve stratejik hedefi haline gelmiştir.

IŞİD kadınlara yönelik şiddeti, yalnızca erkeklerde olduğu gibi fiziki yok etmeye dayandırmak yerine; onları alıkoyarak, cinsel köleliğe maruz bırakarak ve inançlarından kopararak kimliklerini, bedenlerini ve ruhsal bütünlüklerini parçalamayı hedefleyen bir yok etme pratiğine dönüştürmüştür. Bu yöntemler, Birleşmiş Milletler 1948 Soykırım Sözleşmesi'nde tanımlanan “bir grubun doğumlarını engelleme” ve “çocukların başka bir gruba zorla aktarılması” gibi soykırım fiilleriyle doğrudan örtüşmektedir. Amaç, topluluğun demografik ve sembolik sürekliliğini kadın bedeni üzerinden parçalamak ve yok etmektir. Kaçırılan ve köleleştirilen pek çok Êzidî kadın ve kız çocuğu, sistematik cinsel şiddete maruz bırakılmış; bu şiddetin sonucunda hamile bırakılarak failerin çocuklarını doğurmaya zorlanmıştır. Feminist kuramcı Susan Brownmiller'in vurguladığı üzere, savaş koşullarında tecavüz, bireysel bir suç değil; toplulukları bastırmak, doğurganlık ve emek üzerinden ideolojik ve ekonomik sömürü kurmak amacıyla işlenen

kurumsal bir şiddet biçimidir. IŞİD de bu stratejiyi benimseyerek, Êzidî kadınların doğurganlıklarını kontrol altına almayı, onları birer “köle bebek” kaynağına dönüştürmeyi hedeflemiştir[4]. Cinsel köleliğe zorlanan kadınların doğum yapmaları bilinçli olarak teşvik edilmiş; doğan çocuklar ise örgütün ideolojik sürekliliği için birer “insan kaynağı yatırımı” olarak değerlendirilmiştir.

Erkek egemen toplumlarda kadınlar genellikle “genetik iz bırakmayan taşıyıcılar” olarak görülür; bu anlayış doğrultusunda, kadının doğan çocuk üzerindeki soy bağı kurucu rolü sistematik biçimde dışlanmaktadır. Bu çarpık biyopolitik çerçeveye, IŞİD’in Êzidî kadınlara yönelik soykırım stratejisinde merkezi bir yer tutmuştur. Cinsel şiddet sonucu dünyaya gelen çocukların kimlikleri, annelerinin etno-dinsel aidiyetinden arındırılmış; çocuk, yalnızca babanın dini ve ideolojik kimliği üzerinden tanımlanmıştır. Bu yaklaşım, şeriat hukukunun bazı yorumlarında yer bulan, kadının çocuk üzerinde soy bağı, vatandaşlık ve statü aktarma yetkisini reddeden geleneksel normlara dayanmaktadır. Dolayısıyla IŞİD, Êzidî kadınlardan doğan tüm çocukları yalnızca Müslüman babanın soyundan gelen bireyler olarak kabul etmiş; bu çocuklar, IŞİD’in ideolojik devamlılığını güvence altına alacak nesnelere dönüştürülmüştür. Böylece “köle bebeklerin” doğumu, hem topluluğun biyolojik yeniden üretimini sağlamak hem de IŞİD’in radikal inanç sistemini nesiller arası aktarmak bakımından stratejik bir araç olarak işlev görmüştür.

Öte yandan, Êzidî topluluğu endogam yapısıyla bilinir ve dini öğretileri uyarınca bir çocuğun Êzidî sayılabilmesi için hem anne hem babasının Êzidî olması gerekmektedir. Êzidîlik, teolojik olarak geçişe kapalı bir inanç sistemidir; bu nedenle farklı inançlardan bireylerle evlilik toplumsal normlar tarafından kesin olarak yasaklanmıştır. Bu durumda, IŞİD mensuplarından doğan çocuklar yalnızca failin kimliğini taşımakla kalmayacak, aynı zamanda Êzidî toplumu tarafından da dinsel ve kültürel kimliğin dışına itilmiş olacaktır[5]. Böylelikle, fail yalnızca kendi nüfusunu yeniden üretmekle kalmamış, Êzidî kimliğini biyolojik, kültürel ve teolojik düzeyde silmeyi hedefleyen iki yönlü bir yok etme stratejisi izlemiştir.

Kendisini bir “İslam Devleti” olarak tanımlayan IŞİD, cinsel şiddeti ve köleliği, radikal ideolojisinin temel bileşenleri haline getirerek sistematik bir şekilde kurumsallaştırmıştır. Cinsel sömürü bu bağlamda yalnızca bireysel eylemlerin ötesinde, örgütlü bir savaş stratejisi ve ekonomik kalkınma aracı olarak işlev kazanmıştır[6]. Özellikle Êzidî Soykırımı süresince ve sonrasında kölelik, IŞİD’in kurduğu siyasal-ekonomik düzenin ayrılmaz bir parçası hâline gelmiş; köleleştirilen kadınlar yaşlarına ve fiziksel kapasitelerine göre

ayrılarak farklı biçimlerde istismar edilmiştir[7]. Yaşça büyük kadınlar ev içi işlerde çalıştırılırken, genç kadınlar sistematik bir şekilde cinsel köleliğe, cinsel istismara ve ağır fiziksel şiddete maruz bırakılmıştır. Bu süreçte Êzidî kadın ve kız çocukları, ekonomik değeri olan metalar hâline getirilmiş ve örgütün finansal kaynaklarını artırmak amacıyla köle pazarlarında satılmıştır. BM Genel Sekreteri Ban Ki-Moon, IŞİD'in yalnızca 2014 yılında kadın ve kız çocuklarının ticaretinden en az 45 milyon dolar gelir elde ettiğine yönelik ciddi endişelerini dile getirmiştir[8]. Ayrıca IŞİD, cinsel şiddeti yalnızca bir araç değil, aynı zamanda bir propaganda unsuru olarak da kullanmıştır. Köleleştirilen Êzidî kadınlar ve kız çocukları, savaşçı sayısını artırmak amacıyla örgüt üyelerine “savaş ganimeti” ya da “hediye” olarak sunulmuş, potansiyel yabancı savaşçılara ise teşvik unsuru olarak “eş” vaadiyle pazarlanmıştır. Dolayısıyla kurumlaşan cinsel sömürü kısa sürede cinsel sermayeye dönüştürmüştür.

IŞİD'in ideolojik motivasyonları ve savaş stratejileri, örgütün kölelik ve cinsel şiddet uygulamalarını yalnızca meşrulaştırmakla kalmamış, aynı zamanda bu eylemleri sözde “cihat” faaliyetinin ayrılmaz bir parçası hâline getirmiştir. Radikal selefi İslam anlayışını temel alan IŞİD ideolojisi, köleliği yalnızca dinen meşru görmekle kalmaz; aynı zamanda bu uygulamayı, “kâfir” olarak nitelendirdiği inanç gruplarına İslam'a geçme “fırsatı” sunan bir dini misyon olarak sunmuştur. Bu çerçevede, yürütülen savaşın bir “cihat” olduğu vurgusu, özellikle Êzidî kadın ve çocukların hedef alınmasının ideolojik zeminini oluşturmuştur. Bununla birlikte, Êzidî toplumu, tarihsel olarak maruz kaldığı yoğun baskı, ayrımcılık ve asimilasyon politikalarına rağmen, güçlü toplumsal normlar ve kolektif kimlik bilinci sayesinde kültürel ve dini sürekliliğini korumayı başarmıştır. Êzidî inanç sisteminin en katı normlarından biri olan din değiştirme yasağı, yalnızca bireysel bir tercihi değil, aynı zamanda topluluk aidiyetini doğrudan etkileyen kolektif bir norm niteliğindedir. Zira bir Êzidî'nin başka bir dini inancı benimsemesi, yalnızca o bireyin değil, onun soyundan gelen tüm nesillerin de topluluktan dışlanmasıyla sonuçlanmaktadır[9]. Êzidî'liğin bu dirençli inanç yapısı sebebiyle, IŞİD'in, Êzidî kimliğini topyekûn ortadan kaldırmak amacıyla 2014 yılı Ağustos ayında bir fetva yayımlamıştır. Söz konusu fetvada, Êzidî kadın ve çocuklarının Sünni İslam'a zorla geçirilmesi, itaat etmeyenlerin ise öldürülmesi gerektiği hükme bağlanmıştır[10]. Bu fetva doğrultusunda, Êzidî kadınlar ve çocuklar ailelerinden koparılmış, sistematik biçimde İslam'a geçmeye zorlanmış, kabul etmeyenler ise öldürülmüştür[11].

IŞİD, örgütsel sürekliliğini ve ideolojik hâkimiyetini güvence altına almak amacıyla yalnızca Êzidî kadınları değil, aynı zamanda topluluğun geleceğini temsil eden ve bu yönüyle “dal” konumunda yer alan Êzidî çocukları da sistematik biçimde hedef almıştır. Bu bağlamda, özellikle 7 ila 15 yaş aralığındaki erkek çocuklar, ailelerinden zorla koparılmış ve örgütün denetimindeki kamplarda askeri eğitim ile radikal dini doktrinlere dayalı yoğun bir ideolojik yeniden şekillendirme sürecine tabi tutulmuşlardır. Söz konusu süreç, çocukların Êzidî kimliğinden arındırılarak, IŞİD’in dünya görüşüne uygun bireyler hâline dönüştürülmesini amaçlamıştır. Uygulanan sözde “eğitim programları”, yalnızca dini ve ahlaki içerik aktarımına yönelik olmayıp, aynı zamanda kimliğin sistematik biçimde silinmesi ve çocukların kolektif hafızadan kopartılması hedefini taşımıştır. Nitekim, bu çocukların bir kısmı IŞİD tarafından intihar bombacısı olarak savaş sahalarında kullanılmak suretiyle doğrudan çatışmaya sürülmüş; bir kısmı ise tanıklık ettikleri yoğun şiddet sebebiyle kalıcı psikolojik travmalarla baş başa bırakılmıştır[12]. Bu çocukların sayısını, akıbetlerine dair bilgi ise büyük ölçüde belirsizliğini korumaktadır.

IŞİD’in Êzidî halkına yönelik soykırım eylemleri, yalnızca geleneksel soykırım tanımlarına indirgenemeyecek ölçüde kapsamlıdır; bu eylemler bedensel yok edişle sınırlı kalmamış; kadın bedeni üzerinden belleği, kültürü ve geleceği de hedef almıştır. Bu çok katmanlı yıkım, “kök ve dal soykırımı” kavramıyla bütüncül bir anlam kazanmaktadır. Zira kökü kurutulan bir ağacın dalı yeşeremez. Dolayısıyla, Êzidîler yalnızca varlıklarından değil, geçmişlerinden ve umutlarından da koparılmak istenmiştir. Tüm bu yıkımın külleri arasında, Êzidî halkı Laleş’in taşlarında yankı bulan binlerce yıllık hafızasıyla ayakta kalmayı başarmıştır. Sessizce yas tutarken, adaletin sesini haykırmaktadır. Çünkü insanlığın karanlık izleri, ancak hakikatin ışığında ve tarihsel adaletin terazisinde silinebilir. Kaybolanların bulunması, faillerin ise hesap vermesi umuduyla...

[1] Jones, A. (2010). Genocide: A Comprehensive Introduction. (3rd ed.). Routledge, London, p.3

[2] Jones, A. (2010). Genocide: A Comprehensive Introduction. (3rd ed.). Routledge, London, p.737

[3] United Nations International Residual Mechanism for Criminal Tribunals, Historic judgement finds Akayesu guilty of genocide Available at: <https://unictr.irmct.org/en/news/historic-judgement-finds-akayesu-guiltygenocide> (Accessed: 18 May 2023)

[4] Brownmillet Susan, *Against Our Will: Men, Women, and Rape*, 1975 by Ballantine Books, New York, p.155

[5] Fuccaro, N. (1999). *The Other Kurds: Yazidis in Colonial Iraq*. London: I.B. Tauris p.2-9

[6] Welch, T. (2018). *Theology, heroism, justice, and fear: an analysis of ISIS propaganda magazine Dabiq and Rumiyah*. *Dynamics of Asymmetric Conflict*, p. 187. Available at: <https://doi.org/10.1080/17467586.2018.1517943>

[7] Nicolaus, P., & Yuce, S. (2017). Sex-Slavery: one aspect of the Êzidi genocide. *Iran and the Caucasus*, 21(2), p.200. <https://doi.org/10.1163/1573384x-20170205>

[8] Middle East Monitor. (2016). UN: Daesh earned \$45m in ransoms from Yazidis in 2014. Middle East Monitor. Retrieved February 13, 2024, from: <https://www.middleeastmonitor.com/20160603-un-daesh-earned-45m-in-ransoms-from-yazidis-in-2014/>

[9] Eriksson, J., & Khaleel, A. (2018). *Iraq after ISIS: The Challenges of Post-War Recovery*. Palgrave Pivot., p.20-21

[10] *Our Generation Is Gone: The Islamic State's Targeting of Iraqi Minorities in Ninewa, United States*
Holocaust Memorial Museum, 2015, Available at: [https://www.ushmm.org/m/pdfs/Iraq-Bearing-Witness-](https://www.ushmm.org/m/pdfs/Iraq-Bearing-Witness-Report-111215.pdf)

[Report-111215.pdf](https://www.ushmm.org/m/pdfs/Iraq-Bearing-Witness-Report-111215.pdf) (Accessed: 21 May 2022), p.21

[11] Commission of Inquiry, *ISIS Crimes Against the Yazidis*, 15 June 2016, A/HRC/32/CRP.2, paras 32-36. See also, UNAMI, *A Call for Accountability and Protection: Yazidi Survivors of Atrocities Committed by ISIL*, August 2016, pp.7-18

[12] Commission of Inquiry, *ISIS Crimes Against the Yazidis*, 15 June 2016, A/HRC/32/CRP.2, paras 32-36. See also, UNAMI, *A Call for Accountability and Protection: Yazidi Survivors of Atrocities Committed by ISIL*, August 2016, p.19

“1 Mayıs Ruhu”ndan Ne Anlıyoruz?

Oya Açan-27 Nisan 2025

“Zenginlere pay verme, yazıktır emeğinden.

Azm et de esaret bağı kopsun bileğinden.

Sen boynunu kaldır ki onun boynu bükülsün.

Bir parça da evlatlarının çehresi gülsün.” *

Bazen yazmak, kendini tekrar ediyormuşsun duygusunu ağızda yavan bir tat bırakacak şekilde yutkunup durmakmış gibi gelir insana. ‘Yazılmamış, söylenmemiş ne kaldı ki?..’ diye bir tespit yapılabilir işin kolayından. Hayıflanma ve boşunalık duygusu gelip oturur insanın içine. Öyle midir peki?

Herkes ağızını açmış bizim ne söyleyeceğimizi mi merak etmektedir? Öne sürdüğümüz tezler, yoğunlaşma noktaları, taktik adımlar, yapılması gerekenlere ilişkin vurgular sihirli bir anahtar işlevi mi görecektir? Onlar söylenmese mücadelenin bir yanı eksik kalacak, kitleler büyük bir açlıkla sorunlarına çözüm ışığı düşürecek bir şeylerin arayışı içinde midir ve bunun için kaleminizden dökülenler ‘olmazsa olmaz’ niteliğinde midir?

Hem hepsi hem hiçbir!

Kime ve ne için yazdığınızı bilmek sorumluluk yükler size, ‘söyleyip kurtulmak’tan farklı olarak her yanına titizlenir; öne sürdüğünüz görüş ve yaklaşımları anlaşılır ve kavratıcı olmak için sözcükleri özenle seçersiniz.

Kağıt üstünde aynı kişileriz bir yönüyle. Temel çizgilerimiz, görünüşümüz -genelde- durduğumuz yer aynı. Ama aynı kişiler değiliz bir yandan da; hâlâ aynı şekilde düşünüyor olduğumuz durumlarda bile aynı kişiler değiliz. Çünkü her şeyin muazzam bir devinimle değişip farklılaştığı bir dünyada bir yanıyla “aynı” kalabilmek zaten mümkün değil.

Öte yandan, diyelim ki aynı kişileriz peki seslendiğimiz kitle aynı kitle mi? Onların da nasıl büyük bir değişim (kiminde yenilenme ve çiçeklenme kiminde bozulma ve çürüme) içinde olduğunu görebiliyor muyuz? Gençler mesela, kendilerine ilişkin bütün ön kabullerimizi çöpe atmadılar mı 19 Mart sürecinde?!

Farklı şeyler düşündüğümüz, farklı yaklaşımlar geliştirdiğimiz, sorunları ve yaşananları daha geniş bir çerçevede görüp yorumlama düzeyine ulaştığımız durumlarda dahi değişmeyen kırmızı çizgilerimizin taşıdıkları anlam “geçilmez” levhaları misali sınırlarımızı çizmez hâlâ.

1 Mayıs da biz komünistlerin -tartışmasız- kırmızı çizgilerindendir.

Önümüz 1 Mayıs!

1800’lerin ikinci yarısında, işgününün 14 saat olduğu, ücretlerin açlığı bir parça bastırmaya ancak yettiği, gerçek anlamda kölece koşulların hüküm sürdüğü koşullarda yaşamaktadır işçiler. ABD’nin Chicago kentinde ağır çalışma koşullarına karşı 8 saatlik işgünü mücadelesini yükselten 40 bin tekstil işçisinin kanla bastırılan eylemi, işçi sınıfının birlik dayanışma ve mücadele günü olan 1 Mayıs’ın da miladıdır.

Türkiye’de yüz yıl sonra bir kadın şair bendinden boşalması gereken bu öfkeyi şöyle ifade eder:

“Zenginlere pay verme, yazıktır emeğinden.

Azm et de esaret bağı kopsun bileğinden.

Sen boynunu kaldır ki onun boynu bükülsün.

Bir parça da evlatlarının çehresi gülsün.” *

Bütün ülkelerin işçilerinin emeği ücretli kölelikten, yoksulluktan ve yoksunluktan kurtarmak için ayağa kalktıkları o büyük gündür 1 Mayıs. Kadınların sınıf kardeşleriyle birlikte hem güncel talepleri hem gelecekleri için burjuvazinin karşısına dikilecekleri birlik, dayanışma ve mücadele günüdür. Sadece o kadar da değil; yüzlerce yıllık bir deneyim ve pratik hazinesinin bugüne yedirilmesi ve özel mülkiyet düzenini yerle bir ederek sosyalizme doğru yol alınmasının bütün nesnel koşullarının olgunlaştığı, işçi sınıfı ve emekçileri dünyanın bütün coğrafyalarında mücadeleye çağırdığı gündür 1 Mayıs!

Geldik Bugüne...

1 Mayıs’ın anlamını, onun nasıl kanla yazılan evrensel bir tarihi imlediğini, 1 Mayıs alanının Taksim olduğunu belki bu coğrafyada kimseye anlatmak gerekmez. Belki de, dili başka söyleyen pratiği onunla ilgisiz -kimi zaman adeta düşman- bir kulvarda akanlara bir kez daha hatırlatmaya çalışmak elzem! Zaten mesele anlayıp anlamamak değil. Mesele temsil ettikleri sınıfa dipten doruğa bu denli yabancılaşmış olmakta sınır tanımayanların, omurgasını bozunuma uğratmış, hedeflerini yitirmiş olanların rejimin ihtiyaçlarına göre bile isteye konumlanmalarında! Bir de hiçbir utanma ve pişmanlık duymadan bunu canla başla savunmalarında...

Oysa önce “zamanın ruhunu” yakalayabilmiş bir devrimci kavrayışa sahip olmak, ardından buna uygun bir pratiğin sahibi olmak gerekir. Yıllar içinde birike birike taşlaşmış işçi düşmanı “sendika bürokratlarına ne anlatmaya çalışıyorsun” diyenler çıkabilir. Sözümüz onlara değil, gerçeği enine boyuna göstermeye çalıştığımız kardeşlerimize...

Yıllardır zincir vurulmuş, yasaklarla kuşatılmış Taksim, ezilenlerin kitabında, emeğin ücretli kölelikten, yoksulluktan, insanlık dışı çalışma ve yaşam koşullarından kurtarılması hedefini ve iradesini ifade ediyor. Esaret bağlarının kırılması, tertemiz özgürlük soluğunun bu çürümüş boğucu havayı dağıtması özleminin simgesi anlamına geliyor. Onun kazanılması için can bedeli verilen mücadeleleri gösteriyor. Tarihsel bir hafıza meknı olarak işçi sınıfının burjuvaziye karşı savaşının düzeyini, gücünün erimini tanımlıyor. ncesi de bir yana bundan 15 yıl önce 1 Mayıs alanı Taksim alanı 12 Eylül’ün hemen ertesinde, 1987’den itibaren faşist rejimle girilen kıyasıya bir mücadele sonucu kazanıldı. Yani onu kimse bahşetmedi bize! On yıllardır işçi sınıfının birlik, dayanışma ve mücadele günü olan 1 Mayıs’a vurulan yasak zincirleri, o dönem sokakta dışediş bir mücadeleye

parçalandı!... 1 Mayıs'ın doğuşu ve tarihiyle özdeşleşmiş bu ruhu yaşatmakta ısrar kimilerine “alan fetişizmi” olarak görünebiliyor!..

Taksim ısrarının “Tarihsel hafızada kapladığı yer ve taşıdığı anlamlar”ı fazla uzatmayalım, haydi bir an bütün bunları bir yana bırakalım; güne geelim...

1 Mayıs'ı 1 Mayıs olmaktan çıkaran Taksim'den kaçışın gerekçesi her zaman “kitlesellik” bahanesi oldu. Aslında bu bahanenin kendisi işçi sınıfına ve kitlelere öncülük yapmak yerine onların en geri kesimlerinin korku ve tereddütlerini esas almanın esas alan kuyrukçuluğun ta kendisiydi. Bu sene bu gerekçeyle kitlelerin dahi gerisine düşüldü. Taksim'de ısrar yerine Kadıköy'e kaçışın sendika bürokrasilerinin kaygı ve korkuları dışında geçerli bir gerekçesini bulmakta zorlanıyor insan.

Sendika bürokratlarının, 19 Mart halk isyanından bu yana kitlelerin işkence, gözaltı, tutuklanma... her türlü bedeli ödemeye hazır öne atılışlarını dahi dikkate almayan bu sözde “taktik konumlanışı”, yaşananların ne anlama geldiğinden de açığa çıkan kitle öfkesinden de habersiz görünüyor! Burjuva düzen partisi CHP'yi bile “militanlaşmak”, hatta en son 23 Nisan'da Ankara'da barikatları zorlamak mecburiyetinde bırakan, sokağın 'S'sinden ölesiye korkan “Cumhuriyetin kurucu partisi CHP”ye, “sandıkta değil sokakta” sloganını dahi benimseten kitle öfkesi sanki bıçakla kesilip bitmiş gibi!..

Hâlâ için için yanmakta olan isyan ateşinin sokak dışında üniversitelerde, liselerde baskı ve yoksunluk yaşanan her alanda için için yanmakta olduğunu göremiyor ya da görmemek için gözlerini kapatıyorlar. Gençler, “İşçi gençlik elele gene greve!” sloganını bütün direniş alanlarında yükseltiyor, işçi sınıfını üretimden gelen gücünü kullanmaya, kapitalizmin sistemlerini felç etmeye çağırıyor. Hazretler ağızlarını her açtıklarında “Taksim” diyorlar fakat ne hikmetse kitleleri Kadıköy'e çağırıyorlar. Eskiden olsa CHP, kanına girdi sendika bürokratlarının derdik gelişmeler bunu yalanlıyor oysa!

Kitlelerin dahi gerisine düşen bu korkaklık da yazılacaktır tarihsel hafızaya. Bunun adı isyan ateşini söndürmeye çalışmaktır. O nedenle de komünistlerin, gerçek sosyalistlerin, işçi sınıfının, kadınların, şimdilerde üniversiteli liseli gençliğin hedef olarak gösterdiği Taksim, her zaman 1 Mayıs alanıydı, hâlâ öyledir. Hatta herkesin Taksim iradesini kuşandığı bu yıl artık daha fazla böyledir!

(*) Nezihe Yaşar'ın 1923'te yazdığı 1 Mayıs şiirinden

Nicel Birikimlerin Işığında: Yaşasın 1 Mayıs

Ebru Yıldırım-27 Nisan 2025

Bu sürekliliğin akışında ve patriarkal kapitalizmin yarattığı sorunlar karşısında sömürüye, şiddete ve eşitsizliğe karşı biz kadınlar da 1 Mayıs'ta yine ve yeniden alanları dolduracağız. Yoksulluğun kadın halinin kadın işçilerin öncülüğünde ses bulacağı 1 Mayıs alanlarına giderken elbet politik taleplerimizde ısrar etmeye devam edeceğiz

Türkiye’de ‘dün’e ait gündemlerin bugün denilen zaman içerisinde kitlelerce unutulduğu söylenegeler çoğunlukla. Oysa bu mümkün müdür, emin değilim. Tüm oluşların diyalektik bir bağ içinde devindiğinde hemfikirsek her ‘yeni’ addedilen gündemin, bir süreç içinde, parçalanmaz akışını görmek olası. Mesela 2003 yılındaki ABD’nin Irak işgalinden yola çıkarsak Suriye’de olup bitenlere ulaşabilir, 41 yıllık Kürt halk direnişinin izleğine gözlerimizi çevirirsek ‘yeni süreç’in birden vücut bulmadığına ikna oluruz.

Aynı şey gündelik hayatlarımız için de geçerlidir. Kapitalist tahakküm aracı olan bugünkü devletlerin ekonomik, siyasal, askeri, kültürel inşa ve müdahale süreçleri üretim ilişkilerindeki değişimi yaratırken, bireylerin, toplumsal ilişkilerin aynı kalmasını beklemek mümkün değildir. Bu değişimin farkında olmakla birlikte karşısında konumlanmış bir dinamik yokmuşçasına toplumun çürüdüğünü iddia etmekse kolaycılıktır. İşçi sınıfı ve müttefikleri nicel birikim yaratmada 23 yıldır bu topraklarda maharet göstermektedir: Ankara Tekel direnişinden ODTÜ’ye; Gezi’den 7 Haziran HDP

zaferine; 8 Mart gece yürüyüşlerinden LGBTİ+’ların direnişlerine değin nicel birikimlerle yüklü 2000’leri şimdiden tarihe hediye ettiğimiz birer gerçektir.

Altını ısrarla çizmemiz gerekenin, Türkiye egemenlerinin ellerinin altındaki siyasal, askeri ve ekonomik güce rağmen itaat rejimini inşa edemedikleri gerçeği olduğunu düşünüyorum. Bu gerçek, Türkiye’nin dinamik tüm toplumsal kesimleri için geçerli üstelik. Makro politikanın baskın sesi nedeniyle fark edilmesi güç de olsa işçi sınıfının tüm bölüklerinden lokal düzeyde ama sürekliliği olan eylemler, Kürdistan belediyelerine atanan kayyumlar karşısında unutulmaz bir örnek olarak karşımıza çıkan Van direnişi ve yakın zamanda gözlerimizi alamadığımız gençlerin aştığı barikatlar, mızrakların çuvala sığmadığı örnekler bizler açısından.

Alanlarda Yerimizi Alıyoruz

Bu sürekliliğin akışında ve patriarkal kapitalizmin yarattığı sorunlar karşısında sömürüye, şiddete ve eşitsizliğe karşı biz kadınlar da 1 Mayıs’ta yine ve yeniden alanları dolduracağız. Yoksulluğun kadın halinin kadın işçilerin öncülüğünde ses bulacağı 1 Mayıs alanlarına giderken elbet politik taleplerimizde ısrar etmeye devam edeceğiz.

Kadın cinayetleri ve kadına yönelik şiddet, Türkiye’nin en yakıcı toplumsal sorunlarından biri. 2025 1 Mayıs’ında kadınlar, İstanbul Sözleşmesi’nin derhal yeniden uygulanmasını ve kadınlara yönelik suçlarda “iyi hal indirimi” gibi uygulamaların kaldırılmasını talep edecek. Kadınların güvenli bir yaşam sürme hakkı için etkili yasal düzenlemelerin, koruyucu mekanizmaların kurumsallaşması bizler açısından hayati öneme sahip.

Bizler, iş yaşamında karşılaştığımız ayrımcılığa karşı eşdeğer işe eşdeğer ücret talebini güçlü bir şekilde dile getireceğiz. Türkiye’de kadınların iş gücüne katılım oranı hâlâ düşükken, kadınlar genellikle güvencesiz, düşük ücretli ve kayıt dışı işlerde çalışıyor. 1 Mayıs 2025’te kadınlar, cinsiyet temelli ücret eşitsizliğinin sona ermesini, kadınların iş yaşamında eşit temsil edilmesini ve sendikal haklarının güçlendirilmesini talep edecek. Ayrıca, kadın emeğinin görünmez kılındığı ev içi ücretsiz emek ve bakım yükünün toplumsal olarak paylaşılması için politikalar geliştirilmesi gerektiği taleplerimiz arasında.

Kadınlar; özellikle tekstil, tarım ve hizmet sektörlerinde güvencesiz çalıştırılıyor. İş yerlerinde taciz, mobbing ve sömürüye karşı güvenli çalışma ortamları taleplerimiz arasında. Çocuk işçiliğinin yasaklanması ve çıraklık eğitim programları gibi gençleri ucuz

iş gücü haline getiren uygulamaların kaldırılması, MESEM gibi programların çocuk işçiliğini devlet eliyle meşrulaştıran içeriğine karşı alanlarda sözümüzü üreteceğiz.

Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik kriz, kadın yoksulluğunu orantısız bir şekilde etkiliyor. Artan hayat pahalılığı, enflasyon ve işsizlik, kadınların geçim mücadelesini zorlaştırıyor. Kreş hakkı, sosyal güvenlik, barınma ve temel ihtiyaçlara erişim, kadınların ekonomik kriz karşısında güçlendirilmesi için taleplerimiz arasında. Bununla birlikte kadınların işsizlik ve yoksulluk sarmalından kurtulması için istihdam politikalarının cinsiyet eşitliği perspektifiyle yeniden düzenlenmesi gerekmekte.

Bizler; Türkiye eğitim sistemindeki gerici uygulamalara, kadrolaştırılmış ve tek tipleştirilmiş bakanlık ve müfredat anlayışına karşı anadilinde, laik, bilimsel bir eğitim sistemi için mücadele ederken, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve cinsel yönelimlerin eğitim müfredatına entegrasyonu yine taleplerimiz arasında.

Yaşasın Enternasyonal, Yaşasın Dayanışma

Rojava'dan Türkiye'ye, Türkiye'den Filistin'e, Filistin'den Arjantin'e, Hindistan'a, İran'a eşit, özgür ve adil bir dünya için yaşasın 1 Mayıs işçilerin mücadele ve dayanışma günü, Jin-Jiyan-Azadî.